

Киселиця С. В., к. філос. н., доцент,
доцент кафедри філософії і суспільних наук ННІ економіки
Бокач В. Є., здобувачка вищої освіти групи АЮ-191 ННІ права і соціальних технологій
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ПРАВОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ НАСЕЛЕННЯ ЯК СТАТУСНА ОЗНАКА ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Надважливим чинником успішної розбудови громадянського суспільства є правова компетентність її громадян. Для України, яка лише три останні десятиліття змогла повернутись до творення суверенної держави, це завдання є вкрай актуальним. Зацікавлений погляд на цю проблематику передбачає переосмислення основоположних соціогуманітарних принципів побудови демократичного суспільства, які найістотніше виявляються у державних законах, громадській думці та наукових дискурсах і, відповідно, найсерйозніше впливають на правову свідомість. На нашу думку саме вона є ідеологічним виміром гуманізму, тісно пов'язаного із формуванням особистісної і суспільної свідомості та цивілізованих форм соціальної комунікації.

Плідний науковий підхід до вирішення актуальних питань сьогодення на вітчизняних теренах демонструють теоретико-світоглядні розробки українських філософів, істориків, політологів, соціологів, культурологів: О. Балакіревої, І. Бекешкіної, Є. Головахи, О. Корнієвського, О. Крука, Е. Лібанової, Л. Лук'яненка, Т. Мазур, С. Пирожкова, М. Поповича, Н. Хамітова та інших.

Успіх в цьому процесі уможлиблюється лише за наявності чіткої розгалуженої системи місцевого самоврядування, що виступає основною ознакою демократії і необхідною умовою гуманізації соціуму. В такому контексті важко не погодитись з наступною аргументацією: «Нерозуміння взаємодії соціально-політичних і гуманітарно-антропологічних чинників у житті людини може істотно обмежити можливості народу впливати на владу, залишивши йому лише традиції, звичаї, менталітет, побутову культуру, міфологію тощо, а владу позбавити успішної імплементації у буденну свідомість перспективної, з її точки зору, ідеологічної доктрини» [1].

Як відомо, представницька демократія в Україні здійснюється народом під час виборів через делегування своїх повноважень органам влади, що є необхідною, але недостатньою умовою для особистісної та соціальної реалізованості. Народ, хоча і є визначальним політичним суб'єктом, все ж не несе конкретної юридичної відповідальності за хибне громадянське рішення. Коли будь-який учасник правочину [2] зрозуміє, що однією лише реалізацією виборчого права неможливо досягнути матеріального і духовного розквіту, то він усвідомить необхідність власного долучення до владних ініціатив, наполегливе намагання щоденно впливати на рішення влади. Це можна назвати **учасницькою демократією або демократією участі**, де розподіл повноважень між дієздатними суб'єктами доцільно розпочинати знизу вгору: на правовому рівні насамперед слід визначити повноваження місцевих органів, а потім – центральних органів влади. Тільки ці підстави дозволять розраховувати на успіх реформ.

Будь-яка демократична держава завжди покладається на активну участь громадян в управлінні суспільством, «смак» до чого вже можемо спостерігати і в сучасній Україні. Відтак стратегічною програмою невпинного поступу до цивілізаційної суб'єктності нашої країни [3] має стати соціально-правове забезпечення громадських рухів, інституалізація суспільних комунікацій, розробка та впровадження ефективної управлінської доктрини, пропаганда і стимулювання відповідальної громадянської позиції.

Тільки за умови правової компетентності «критичної маси народонаселення» можна побачити цілком реальні результати суспільної чи-то громадської діяльності: розширення кола соціально зорієнтованих громадян; підвищення рівня громадянської свідомості та соціально-правової обізнаності членів ОТГ щодо владних і громадських ініціатив; залучення всіх верств населення до комунікації; збільшення сегменту мешканців певної адміністративної одиниці, охочих до волонтерської діяльності; формування компетентності та

навичок ведення публічних дискусій щодо актуальних питань життя міста; сприяння моніторингу громади щодо прозорості і виваженості управлінських рішень тощо.

Справедливим і нагальним видається твердження: «Становлення громадянського суспільства, яке, незважаючи на численні проблеми й перешкоди, неухильно відбувається в Україні, передбачає формування нового типу взаємин між владою і громадянами. Громадяни поступово усвідомлюють, що саме вони є головним джерелом влади і визначають пріоритетні напрями розвитку країни, а влада починає розуміти, що вона є групою працівників, найнятих народом, і зобов'язана забезпечувати реалізацію втілення в життя вимог і сподівань суспільства» [4, с. 161]. Успішна вирішувальність цих проблем, звісно, потребує послідовних кроків як на соціально-політичному, так і морально-етичному рівнях. При цьому варто наголосити, що у першому випадку це – низка реформ у законодавчій та виконавчій владі, а в другому це – розвиток громадянської свідомості та підвищення особистої відповідальності громадянина перед спільнотою.

Тож, з певною мірою доказовості можемо стверджувати, що відбувається повільне, складне, не дуже численне, але очевидне формування у нашому суспільстві стійкого прошарку свідомих і відповідальних людей з активною громадянською позицією, правничою освітою, почуттям власної гідності тощо, які хочуть і, головне, можуть розумно управляти і собою, і референтною групою, і регіоном, і, в перспективі, державою.

Таким чином, стратегічною програмою невинного поступу громадян України, власне, як і будь якого демократичного співтовариства, до правової компетентності має стати філософсько-політологічне забезпечення громадських рухів: обґрунтування гуманістичної ідеології, інституалізація морально-етичних принципів гуманізму, демократичних соціальних доктрин, розробка та впровадження ефективної управлінської комунікації, пропаганда і стимулювання відповідальної громадянської позиції та, насамкінець, правового довілля. Це, звісно, потребує зустрічних зусиль як з боку особи, так і влади. Адже тільки за плідної взаємодії цих двох суб'єктів правочину можна розраховувати на незворотність трансформації посттоталітарного суспільства до громадянського.

Список використаних джерел

1. С. Киселиця, О. Крук (2021). Соціогуманітарні виміри громадянської свідомості: від мешканців до громадян // *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2021. Випуск 36. С. 43-50. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, Видавничий дім «Гельветика». DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2021.36.5> (дата звернення 21.01.2022 р.)
2. Цивільний кодекс України / Розділ IV. Правочини. Представництво. Глава 16. Правочини. Стаття 202. Правочин. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2003, №№ 40-44, ст. 356. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text> (дата звернення: 12.03.2021).
3. С. Пирожков, Н. Хамітов (2020). Чи є Україна цивілізаційним суб'єктом історії та сучасності? // *Вісник Національної академії наук України*. №7. С. 3-15.
4. О. Крук, С. Киселиця, Т. Мазур (2022). Становлення громадянського суспільства і формування громадянської позиції у мешканців прикордоння // *Вісник Львівського університету. Філософсько-політологічні студії*. 2021. Випуск 36. С. 43-50. Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, Видавничий дім «Гельветика». Випуск 40. С. 154-163. *Вісник Львівського університету Випуск 40 (lpu.lviv.ua)* (дата звернення 17.05.2022 р.)

Пуліна В. І., к. філос. наук, доцент кафедри філософії та культурології,
Тимошенко І. В., здобувач вищої освіти гр. 43, спеціальність – філософія
*Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О. М. Лазаревського НУ «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(м. Чернігів, Україна)*

ПИТАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ГУМАНІСТИЧНИХ КОНСТАНТ У ГЛОБАЛЬНОМУ СВІТІ

Задана проблема на перший погляд має певну суперечливість. Нашим завданням постає доведення можливості вести мову про трансформацію гуманістичних констант. Для цього звернемося до ключових понять. Перш за все, це поняття гуманізму, що є